
УДК 929Копайгоренко

Тетяна Добко

*доктор наук із соціальних комунікацій, старший науковий співробітник,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського*

Мистецький Світовид Василя Копайгоренка

Мистецька палітра сучасної України різноманітна й різнобарвна. Один із найскравіших художників у ній Василь Валентинович Копайгоренко [6], член Національної спілки художників України (1984). Народився він 29 травня 1955 року в Києві у творчій мистецькій родині. Мама — відомий скульптор Іда Миколаївна Копайгоренко-Троцюк (1928—2014) — мала чималий вплив на життєвий вибір Василя, який також вирішив стати художником. Академічну художню освіту отримав у Київському державному художньому інституті, закінчивши майстерню Віктора Пузиркова (1980). Навчався також у Віктора Зарецького, Михайла Дерегуса. Після закінчення інституту творчий шлях Василя був нелегким. Навчання у відомих майстрів пензля, фахові знання тільки впевнили молодого художника в необхідності йти своїм мистецьким шляхом, будувати власний художній світ, шукати свою творчу манеру. Згодом почав використовувати в живописі незвичні для того часу закони умовної площинно-декоративної композиції.

Після відновлення Україною незалежності, руйнувалися стереотипи й канони соцреалізму, відкривалися ширші можливості для індивідуального творчого зростання. На початку 1990-х років В. Копайгоренко разом з однопумцями створив мистецьке об'єднання «Світовид¹», яке очолював понад 10 років. Метою товариства було мистецькими засобами творити насамперед український світ і український Всесвіт, звернений «до могутніх витоків, до праджерел, до чистоти і прозорості національного ества, до найщиріших його виявів, коли людина й природа були одним цілим і коли прагнення гармонії єднання з природою і космосом були, можливо, найсильнішими...» [4: 6].

Упродовж 20-ти років склад гурту змінювався: хтось виходив, хтось долучався. Серед світовидців були живописці, графіки, скульптори, наприклад, Марія Приймаченко, Микола Стороженко, Віталій Шишов, Олександр Івахненко, які, на жаль, вже пішли в інший світ, і Олена Баликова, Іван Бринюк, Анатолій Буртовий, Володимир Гарбуз, Петро Гончар, Михайло Горловий, Петро Зикунов, Василь Корчинський, Микола Кочубей, Анатолій Марчук, Віталій Мовчан, Іван Пилипенко, Олесь Соловей та інші. Василь багато подорожує Україною, читає, захоплюється етнографією і народним мистецтвом. Багато років В. Копайгоренко збирає рушники, гончарні вироби, предмети стародавнього українського одягу та

---

¹ Слово *Світовид* за традиційним визначенням означає ім'я головного божества у західних слов'ян, зокрема у племені ранів (синоніми: Святovid, Святovit). За однією з академічних гіпотез Світовид у східних слов'ян тлумачиться як лик таких богів, зокрема Макоша, Рода, Перуна або Велеса.

побуту. У його художній майстерні вони займають почесне місце. Для нього це не лише дорогі серцю речі, родинні реліквії, елементи наснаги і духовного поштовху, а й артефакти, які, утверджуючи тяглість і невмирущість українського народного мистецтва, є своєрідним духовним містком з минулого у сьогодення.

Тож не випадково в основі творчості Василя Копайгоренка — народні традиції і звичаї, прадавня українська міфологія, народна культура. У його творчому добрку сотні картин на теми українських вірувань, символів, обрядів. Основними темами є: людина і всесвіт, міфи й вірування праукраїнців. Назви картин говорять самі за себе: «Стародавній обряд» (1983), «Літо» (1989), «Покрова» (1991), «Чумацький шлях» (1992), «Івана Купала», «Місячне світло» (обидві — 1993), «Коляда» (1994), «Лісова пісня», «Мандрівники далекі», «Материнство» (усі — 1995), «Прамати́р степу» (1996), «Святвечір» (1997), «Гетьман», «Чар-зілля» (обидві — 1998), «Ярило» (1999), «Весна. Аратанія», «За роботою» (обидві — 2000), «Михайло Архистратиг» (2003), «Косовиця» (2004), «Діди», «Колядники» (обидві — 2005), «Музики» (2006), «Старий рибалка», «На ярмарку» (обидві — 2008), «На Івана Купала», «Юрій Змісборець» (обидві — 2009), «Розкажіть, діду», «Ой, чумаче» (обидві — 2010), «Вертеп», «Козаки на морі» (обидві — 2011), «Різдвяний янгол» (2012), «Чумацький шлях» (2013) та інші [3].

Коли дивишся на його картини, легкі, часом розмиті постаті, не здогадуєшся, скільки праці вкладає художник у створення міфологічного образу, побутової картини чи візії на історичну тематику. За зовнішньою простотою форми його живописних творів — напружена праця, побудова композиції, щораз нової і незвичної, глибока думка, філософські роздуми, що втілюються в мистецьких творах. Треба багато працювати, щоб для глядача все здавалося простим і природним. Це ще раз доводить, що талант є вмінням, щось робити добре без помітних для оточуючих зусиль. Це постійний творчий пошук, заглиблення у себе і прадавнє українське коріння, яким проростає уся його сутність і творчість. Щоб знаходити відгук у серцях глядачів, мистецтво повинно бути емоційним. Художник працює на позитив і ствердження українського. Центром Всесвіту він бачить простого гончара, який крутить світом («Гончар»). Його оточують предмети народного побуту, що рухаються разом з ним, виводячи справу на вищу орбіту пізнання. Навколо нього — і Церква, і Жінка, і Чумацький шлях...

Якщо екстраполювати сприйняття творчості Василя Копайгоренка на літературознавчу площину, можна сказати, що його творчість небагатослівна, але така промовиста. Тут немає перевантаження предметами, деталями. Тільки багатоголоса гра кольору, окресленого силуету. Його мова на рівні відчуттів і підсвідомого. Від картин Василя Валентиновича віє гармонією і спокоєм. Він не малює «садок вишневий коло хати», однак ти відчуваєш його всім своїм єством; настільки метафоричні й органічні його зображення на теми сільського життя, за мотивами творів Т. Шевченка.

Постійно звертається художник до образу Козака Мамай — народного героя, сакрального національного символу, своєрідного невмирущого коду, що тримає пам'ять поколінь («Козак у степу» (1990, 1992), «Козак Мамай» (2009), «Козак»

(2013) тощо. У творчості Василя Копайгоренка він не канонізований. Його Мамай завжди різний, але завжди загадковий і ліричний. Це воїн, мрійник і лірник, мудрець і характерник... Здається, що певна душевна розкутість, заглибленість в український макрокосм притаманні й художнику — так сильно він живе цим образом.

Приваблюють глядачів цикли робіт Майстра на Різдвяну і Великодню тематику. Особливе місце в творчості художника займає образ Жінки — Матері, трудівниці і Березині. Художник буває в пошуку далекої мрії і загадкової незнайомки, спокусливої і водночас цнотливої («Східний сон» (1992), «Дівчина», 2014).

Серед творчих знахідок Василя Копайгоренка — застосування в живописі графічних елементів, які за допомогою точної лінії створюють об'єм, контури, звертають особливу увагу на певні деталі, і врешті — створюють новий цілісний образ. Його творчість оригінальна, своєрідна і впізнана. Мистецтвознавці зазначають, що його високий професіоналізм рисувальника поєднуються із скульптурним баченням. Привертає увагу особлива техніка і світла колористика. Працює він олійними фарбами, та вони такі легкі, світлі, що створюють часами ефект акварельної легкості і прозорості. Якщо придивитися, то можна побачити і фактуру полотна. Іноді здається, що позаду картини хтось підсвічує — настільки радісне сонцесяяння ллється з його полотен.

Василь Копайгоренко вважає, що «Живопис — це поезія і музика в кольорі, це — гармонійне поєднання його багатьох голосів у єдиному Часі. Художник мусить малювати так, щоб дух і час були несуперечні. Через далеке минуле сягати сучасного і йти у майбутнє» [2]. Його ліризм від сили духу і природного відчуття краси й гармонії, що і знаходить втілення в мистецьких творах.

Невипадково ідейно близькою стала для нього поезія Сергія Ткаченка, разом із яким вони видали книгу «Під знаком Ярила» (Київ, 2014), котра вміщує оригінальні поетичні твори та переклади світової поезії Сергія Ткаченка і тематично близькі репродукції малярських творів Василя Копайгоренка [5]. Особливістю видання є відкриття творчих паралелей і ментальних світів, заглиблення в прадавнє українське коріння, які об'єднує насамперед Віра, Надія і Любов, що й визначили тематичну структуру книги.

Автори провели своєрідний трансмедійний діалог у часі та просторі на рівні підсвідомого й національних архетипів. Такою спільною творчою домінантою вони побачили міфічну постать Бога рідного краю, родючості, весняного сонця й любові Ярила. Духовна заглибленість у національне коріння, патріотизм і любов до України і стали чинниками, що об'єднали двох митців для створення оригінального видання, що вже знайшло поціновувачів. Важливо, що книгу можна використовувати як посібник із культурології — настільки глибоким є розуміння та інтерпретації мистецтва, що звучать у післямові Сергія Ткаченка «Поезія і живопис: діалог на рівні архетипів», та проведені у книзі мистецько-поетичні паралелі.

Низку робіт створено Василем Копайгоренком за легендами, міфологічними темами, які він розкриває по-новому, сміливо інтерпретує, вписує їх у наші українські мрії і реалії («Дівчина і кентавр» (1992), «Молитва до неба» (1997), «Мис-

ливиця» (1995), «Кентавр та мавка» (2004), «Лісовик та мавка» (2006), «Музика лісу» (2013). У серії «Русалії» побачили світ роботи: «Русалії» (1995), «В райськiм саду» (2006), «Закувала зозуля» (2010), «Русалонька» (2007), «Поцілунок», «Цнотливий поцілунок» (2008), «Муза та скрипаль», «Нічна феєрія» «Русалонька та рибалка» (усі — 2011). Тут серцем відчуваєш, якою давньою є наша культура і яким великим є наше народне мистецтво.

Нині художнику в Україні складно бути вільним, розкутим, незаангажованим. Деяких майстрів гонитва за примарними «благами цивілізації» змушує до конвеєрності, потурання масовим смакам. Та це не про Василя Копайгоренка. Він лишається вірним обраному шляху та високим духовним ідеалам. Здається, що митець живе поза виставковою суетою, хоча і є учасником багатьох українських та міжнародних виставок [1]. Можливо, через особисту вимогливість до себе він не так багато, порівняно з іншими художниками, провів персональних виставок живопису (14 за 35 років творчої праці). Вони з успіхом проходили в Україні та за кордоном («Є світ над нами» — організатор Роланд Бергер ГМБХ, Партнер Дойче Банк. Київ, 1995; галерея «Лаврські майстерні» Київ, 1997; Національний музей Т. Г. Шевченка. Київ, 1998; Резиденція посла Фінляндії. Київ, 2002; виставкова зала Київської організації НСХУ «Мистець». Київ, 2005; «Живі традиції», Музей Івана Гончара. Київ, 2006; галерея «Мистецька збірка». 2010; галерея КУМФ. Канада, Торонто. 2011; галерея Українського гуманітарного ліцею. 2011; виставка в мерії Хоф-Ван-Твенте (Hof van Twente), Королівство Нідерланди. 2011; галерея ABC art. Київ, 2011 та ін.).

Творчість В. Копайгоренка має численних шанувальників в Україні та за її межами. Його картину «Дівчина в зеленому береті» (1987) було продано на аукціоні «Christie's» ще у 1990 році. Його твори зберігаються у Національному музеї Тараса Шевченка в Києві, фондах Міністерства культури і туризму України, НЦНК «Музей Івана Гончара», музеях Узбекистану, Нідерландів та Греції, приватних колекціях України, Румунії, Росії, Франції, Данії, Німеччини, Великої Британії, Канади, США. Разом з колегами В. Копайгоренко бере участь у благодійних аукціонах. Нещодавно на одному з таких під назвою «Мистецтво дарує тепло», що з успіхом пройшов у приміщенні «Smartville. Вільний простір», усі виручені від продажу картини «Козак бандурист» кошти художник віддав на благодійність, допомогу нашим воїнам.

Прикметно, що разом із дружиною, званою художницею Оленою Баликовою, вони виростили чудового сина Артема, який за прикладом батьків став художником. Він замається іконописом, працює зовсім в іншій техніці і манері виконання, вперто торує свій творчий шлях. Можна стверджувати, що Мистецтво — це прекрасна родинна традиція, яка взаємозбагачує, взаємодоповнює особистий мікрокосм і сприяє розкриттю нових граней у творчому зростанні.

Варто додати, що Василь Валентинович вдало поєднує творчу роботу з викладацькою, навчає живопису студентів у Київському державному інституті декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука. У його доробку — наукові статті, методичні посібники. Учні відзначають його вимогливість

і професіоналізм. Колеги і друзі шанують його за працьовитість, щирість, наполегливість, товарицькість, м'який гумор, прагнення завжди прийти на допомогу. Отже, Художник має талант, славетний творчий шлях, визнання, любов численних шанувальників. Хочеться, щоб і держава належно оцінила митців світового рівня, таких як Василь Копайгоренко.

Творчість Василя Копайгоренка — це своєрідний духовний опір глобалізації, побудова омріяного українського світу, сповненого добра, родинного затишку і любові. Тож нехай обрії його Світовиду стають якомога безмежнішими і сяють радісними променями на зоряному шляху пізнання та мистецького увічнення українського Всесвіту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василь Копайгоренко. Малярство: 6—24 вересня 2011 р.: каталог виставки. — К., 2011. — 9 с.; Vasyl Kopyahorenko = Василь Копайгоренко // Contempo Art Ukraine. — Washington, 2004. — № 3: Kyiv-Pechersk Lavra Studios = Митці лаврських майстерень. — С. 22—27.
2. Відкриття виставки мистецького гурту «СВІТОВИД» // Нова січ. — 27.11.2010. — www.novasich.org.ua/index.php?go=News&in=view&id=5459.
3. Полтавська Ю. Дивосвіт Василя Копайгоренка // Артанія: Мистецтво. Культурологія. Націологія. Історія. — 2011. — № 3. — С. 104—112; Полтавська Ю. Творчість Василя Копайгоренка // Гомін України. — Toronto, 2011. — 25 січня. — С. 8; Полтавська Ю. Декоративність та змістовність // Образотворче мистецтво. — 2007. — № 2. — С. 122—123.
4. Світовид: Малярство. Графіка. Скульптура = Svitovydy: Painting. Graphic Art. Sculpture. — К., 1999.
5. Ткаченко С., Копайгоренко В. Під знаком Ярила: вірші. — К., 2014.
6. Чуйко Т. П. Копайгоренко Василь Валентинович // Енциклопедія Сучасної України. — К., 2014. — Т. 14. — С. 418.